

Eropalvelujen ja sovinnollisen yhteistyövanhemmuuden kehittäminen -työryhmä /
pj. Marjatta Karhuvaara**Palvelukuvaus**

Palvelu- Perheoikeudelliset palvelut Uudenmaan maakunnassa / tapaamisten valvonta/ **valvotut ja**
kokonaisuuden **tuetut tapaamiset sekä valvotut vaihdot tapaamispaikassa**
nimi:

EHDOTUS palvelujen järjestämiseksi Uudenmaan maakunnassa

Palvelun sisältö

Sosiaalihuollossa asiakkaalle tarjottavaa tukea kuvataan palvelutehtävinä ja niissä annettavina sosiaalipalveluina. Yksittäisten sosiaalipalvelujen kuvaamisen tulee perustua kansallisesti määriteltyyn sosiaalipalvelut -luokitukseen. **Tapaamisten valvonta** on sosiaalipalvelu, joka kuuluu palvelutehtävuokituksessa perheoikeudellisiin palveluihin. <https://thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/tietojarjestelmäpalvelut/sosiaalihuollon-tiedonhallinta/palvelutuotannon-toiminnalliset-maarittelyt/sosiaalihuollon-palvelutehtavat-ja-sosiaalipalvelut>

Lainsäädännöllinen ohjeistus

Sosiaalihuoltolain 27 §:ssä säädetään lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonnasta. Valvonnalla huolehditaan siitä, että lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 2 §:ssä tarkoitettu tapaamisoikeus toteutuu lapsen edun mukaisesti. Tapaamisten valvonta perustuu joko sosiaalilautakunnan vahvistamaan sopimukseen tai tuomioistuimen päätökseen, jossa määritellään tarvittavien toimenpiteiden sisältö. Valvotuissa vaihdoissa valvoja huolehtii, että lapsi siirtyy sopimuksen tai päätöksen mukaisesti vanhemmalta toiselle. Tuetuissa tapaamisissa valvoja on käytettävissä tapaamisen ajan. Valvotuissa tapaamisissa valvoja on tapaamisen ajan näkö- ja kuuloyhteydessä lapseen ja vanhempaan.

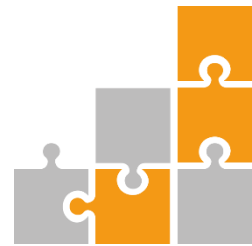
Valvoja voi päättää, ettei tapaamista aloiteta tai vaihtoa suoriteta, tai keskeyttää tapaamisen, jos se on välttämätöntä lapsen edun vuoksi. Valvojan on annettava toimivaltaiselle lastenvalvojalle kirjallinen selvitys keskeyttämistään tai muusta syystä toteutumatta jääneistä sovitusta tapaamisista.

Tapaamisten valvontaa on lisäksi ohjeistettu **sosiaalihuoltolain soveltamisoppaassa**.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosiaalihuoltolain%20soveltamisopas.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sosiaalitoimen palvelua käyttävät vanhemmat ovat myös sosiaalihuollon asiakkaita, ja **sosiaalihuollon asiakaslaki** asettaa reunaehdoja työskentelylle. Asiakslain mukaan asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää sekä oikeus saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista. Asiakkaalla on myös tietojensaantioikeus joko henkilötietolain tai asianosaisena julkisuuslain nojalla.

Sosiaalitoimen työskentelyn tulee olla myös **hallintolain** mukaisten hyvän hallinnon oikeusperiaatteiden mukaista: palvelussa tulee toteutua yhdenvertaisuusperiaate,

tarkoitussidonnaisuuden periaate, objektiviteettiperiaate, suhteellisuusperiaate ja luottamuksensuojanperiaate.

Lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonnan järjestäminen kunnan omana palveluna

Joillakin kunnilla on omia tapaamispaikkoja ja ne toimivat joko samassa toimipisteessä tai muutoin kiinteässä yhteydessä muiden perheoikeudellisten palvelujen kanssa. Palvelut toteutetaan tuomioistuimen päätöksen, tuomioistuimen vahvistaman sovinnon tai lastenvalvojan vahvistaman vanhempien välisen keskinäisen sopimuksen perusteella tapaamispaikan aukioloaikojen puitteissa, ja palvelusta tehdään SHL:n 27 §:n mukainen päätös. Tapaamispalvelut painottuvat viikonloppuihin, mutta palveluja tarjotaan myös arkisin. Alkuhaastatteluja ja tutustumiskäyntejä tehdään myös muina aikoina.

Vanhempien tulee itse olla yhteydessä tapaamispaikkaan. Kummankin vanhemman kanssa sovitaan alkutapaamisesta. Myös lapset käyvät tutustumassa tapaamispaikkaan. Alkutapaamisessa käydään läpi tapaamispaikan käytännöt ja säännöt sekä tapaamisvalvojan rooli kunkin palvelun aikana, tutustutaan tapaamispaikan tiloihin sekä sovitaan ensimmäiset tapaamisajat.

Valvottu tapaaminen voidaan järjestää, kun halutaan turvata lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten jatkuminen ja sujuminen erilaisissa riskitilanteissa. Valvotussa tapaamisessa tapaamisvalvoja on jatkuvassa kuulo- ja näköyhteydessä tapaavaan vanhempaan sekä lapseen. **Tuettu tapaaminen** mahdollistaa lapsen ja vanhemman tapaamisen turvallisesti, tuetusti ja lapselle sopivassa ympäristössä. Tuen tarve määritellään yhdessä perheen ja mahdollisten yhteistyötahojen kanssa kunkin perheen tarpeiden mukaisesti. Valvotut ja tuetut tapaamiset ovat kestoltaan 1-3 tunnin mittaisia. Pääsääntöisesti tapaamispaikassa ei toteuteta kolmea tuntia pidempiä tapaamisia.

Valvottu vaihto voidaan järjestää, kun vanhempien väliset ristiriidat tai erimielisyydet vaikeuttavat tai kokonaan estävät vanhempien välisen vuorovaikutuksen. Valvottu vaihto takaa, että lapsi voi rauhallisesti ja turvallisesti siirtyä toisen vanhemmat luokse. Tapaamisvalvoja rauhoittaa tilanteen niin, ettei lapsi joudu vanhempien ristiriitojen keskelle.

Kaikki tapaamispaikkatoiminnan palvelut on mahdollista toteuttaa ilman vanhempien keskinäistä kohtaamista. Palveluita on mahdollista myös räätälöidä esimerkiksi tuetun tapaamisen ja valvotun vaihdon yhdistelmäksi.

Valvojalla on oikeus päättää, että tapaamista ei aloiteta tai keskeyttää tapaamisen, jos se on välttämätöntä lapsen edun vuoksi. Valvojan on annettava lastenvalvojalle kirjallinen selvitys keskeyttämistään tai muusta syystä toteutumatta jääneistä sovitusta tapaamisista. Ilmoitus voi johtaa sosiaalihuoltolain mukaiseen palvelun tarpeen arviointiin tai lastensuojelutarpeen selvittämiseen tai sopimuksen tai päätöksen muuttamiseen. Tapaamispaikka on osallisena jatkotoimenpiteitä harkittaessa.

Dokumentointi on oleellinen osa tapaamispaikan työskentelyä. Sen ajantasaisuuteen ja laatuun kiinnitetään erityistä huomiota. Tapaamispaikan kirjaukset ovat todistusaineistoa oikeudenkäynnissä ja niillä on suuri merkitys myös vanhempien välisen luottamuksen rakentumisessa.

Työryhmä pitää yllä kuvattua työskentelymallia hyvänä. Palveluja voidaan työryhmän näkemyksen mukaan kuitenkin tuottaa myös ostopalveluna kiinteässä yhteistyössä lastenvalvojen sopimuspalvelujen kanssa. Koska tapaamispaikan palvelujen myöntämisestä tehdään viranhaltijapäätös, palvelupäätöksen tekijän tulee olla

<p><i>Palvelujen käyttäjät, käyttäjäryhmät</i></p>	<p>sosiaalitoimen palveluksessa. Muutoin ostopalveluna tuotettavan tapaamispaikkapalvelun vastaavan ohjaajan roolin tulisi vastata kunnallisen tapaamispaikkatoiminnan vastaavan ohjaajan toimenkuvaa.</p> <p>Tapaamispaikkatoiminta mahdollistaa lapsen ja hänestä erossa asuvan vanhemman tapaamisten ja suhteen jatkumisen tilanteessa, jossa muunlaiset tapaamiset eivät ole mahdollisia.</p> <p>Asiakkuuksien kesto vaihtelee muutamasta tapaamiskerrasta vuosia kestäviin tapaamisiin.</p>
<p><i>Palvelujen käyttäjien määräytyminen</i></p>	<p><u>Palvelun lakisääteisyys</u></p> <p>Sosiaalihuoltolain 14 § 1 momentin 13) kohdan mukaan lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvontaa on järjestettävä kunnallisina sosiaalipalveluina.</p> <p>Sosiaalihuoltolain soveltamisoppaan mukaan maksava kunta määräytyy lapsen kotikunnan mukaan riippumatta siitä, missä tapaamiset järjestetään. Jos lapsi asuu ulkomailla ja tapaamiset on toteutettava Suomessa, palvelun kustannuksista vastaa kuitenkin tapaajavanhemman kotikunta.</p> <p>Palvelusta tehdään sosiaalihuoltolain 27 §:n mukainen päätös.</p> <p>Maakuntauudistuksen myötä järjestämisvastuu- ja toimivaltasäännökset on uudistettava vastaamaan muuttuvaa toimintaympäristöä. Työryhmä ehdottaa, että lähtökohtaisesti maakunnan asukkaat voisivat asioida missä tahansa maakunnan alueellisista toimipisteistä. Niitä tilanteita varten, joissa vanhemmat olisivat erimielisiä asioimispisteestä, toimipiste määräytyisi lapsen asuinpaikan perusteella.</p>
<p><i>Palvelutarpeen selvittäminen</i></p>	<p>Asiakkaan palvelun tarve selvitetään mahdollisimman tarkasti jo ensikontaktin yhteydessä, joissakin tilanteissa jo lastenvalvojan tapaamisella tai tuomioistuinkäsittelyssä. Tällä pyritään varmistumaan siitä, että asiakkaalla on oikeat odotukset palvelusta ja hän saa tarvittavat ohjeet valmistautuakseen ensikäyntiin mahdollisimman hyvin. Palvelun tarve tarkistetaan ja tarkennetaan asiakaskäynnin aluksi.</p> <p>Asiakkaat ohjautuvat palveluun itse saatuaan tuomioistuimen vahvistaman sovinnon tai päätöksen tai lastenvalvojan vahvistaman sopimuksen.</p>
<p><i>Vaikuttavuus</i></p>	<p>Tapaamispaikkatoiminta mahdollistaa lapsen ja hänestä erossa asuvan vanhemman tapaamisen turvallisesti ja lapsen edun mukaisesti. Toiminnalla pyritään tukemaan lapsen ja vanhemman suhdetta sekä mahdollistamaan sen jatkuminen perheiden erilaisissa kriisi- tai erityistilanteissa.</p> <p>Toiminnalla pyritään myös vanhempien välisen yhteistyön vähittäiseen paranemiseen tai muutoin tilanteeseen, jossa valvonnan tai tuen tarve asteittain vähenee ja tapaamisoikeus ilman valvontaa tai tukea laajenee. Tätä kautta pyritään edistämään myös lapsen tilanteen rauhoittumista vanhempien ristiriitojen ja erimielisyyksien välissä.</p> <p>Tapaamispaikkatoiminnan avulla pystytään vähentämään lapsen tapaamisoikeuteen liittyviä kiistatilanteita sekä täytäntöönpanoriitoja. Myös erityispalvelujen kuten lastensuojelun tarve vähenee.</p>
<p><i>Sidosryhmät ja kumppanuudet</i></p>	<p>Tapaamispaikkatoiminnassa perheiden tilanteet ovat usein moninaisesti haastavia. Tästä näkökulmasta tärkeimpiä sidosryhmiä ovat muut sosiaalihuollon toimijat. Yhteistyön ja toimivaltakysymysten näkökulmasta tärkeimpiä sidosryhmiä ja kumppanuuksia ovat lastenvalvojat ja tuomioistuimet, muut kunnat, oikeusaputoimistot,</p>

	oikeusministeriö, ulkoasiainministeriö ja maahanmuuttovirasto. Palveluohjauksen näkökulmasta keskeisiä sidosryhmiä ovat sosiaalihuollon, neuvolan, koulun ja varhaiskasvatuksen toimijat sekä kolmannen sektorin toimijat.
<i>Palvelulupaus</i>	Työryhmä ehdottaa palvelulupaukseksi, että ensimmäinen tapaaminen lapsen kanssa tapaamispaikkapalvelussa pyritään toteuttamaan 1 kuukauden kuluessa ensimmäisestä yhteydenotosta.
<i>Henkilöstö ja toimipisteet</i>	<p>Sosiaalihuoltolain 27 §:n mukaan valvojalla on oltava tehtävään soveltuva ammattitutkinto tai muu soveltuva koulutus.</p> <p>Monissa kunnissa tapaamispaikkatoiminnalla on vastaava ohjaaja, joka koordinoi ja organisoii toimintaa sekä toimii yhtenä tapaamisten valvojista. Vastaavan ohjaajan lisäksi tapaamisia valvovat tapaamisvalvojat, jotka voivat kunnan vakituista työntekijöitä tai palkattuna henkilöstöpalveluyrityksen kautta.</p> <p>Vastaava ohjaaja on pääsääntöisesti aina läsnä tapaamispaikassa tapaamisia toteutettaessa. Lisäksi työvuorossa on 1-2 tapaamisvalvojaa kerrallaan.</p> <p>Kaikilla tapaamisvalvojilla on sosiaali- tai terveysalan koulutusta. Käytännössä tapaamispaikkapalveluissa työskentelee sosiaaliohjaajia. Henkilöstön työkokemus vaihtelee. Kaikilla työntekijöillä on kuitenkin kokemusta lapsiperheiden kanssa työskentelystä. Henkilöstöllä on monipuolinen kielitaito ja vähintään vahva englannin kielen taito.</p> <p>Tulkkipalvelujen käyttö on erityisesti tapaamispaikkapalveluissa yleistä. Tarvittaessa asiakastapaamisissa joudutaan käyttämään myös vartijapalveluita. Nämä tekevät valvontatehtävästä tavanomaista haastavamman. Haasteena koetaan myös asiakkaiden sitoutumattomuus sovittuihin tapaamisaikoihin.</p> <p>Tyytyväisyyttä työssä tuottaa välitön positiivinen palaute ja tapaamisten merkityksellisyys perheen vaikeasta tilanteesta huolimatta.</p> <p>Ks. kysely</p>
<i>Resurssit</i>	Ks. kysely
<i>Hyvät käytännöt kehittämishankkeet</i>	<p>Joissakin kunnissa tapaamispaikkatoiminta on järjestetty lastenvalvojapalvelujen yhteyteen ja tämä on osoittautunut erittäin toimivaksi. Tapaamispaikan vastaava ohjaaja voi tarvittaessa osallistua lastenvalvojan luona järjestettäviin sopimusneuvotteluihin motivoituneiden vanhempien ja madaltaen kynnystä tapaamispaikkapalvelujen käyttöön. Toimiva yhteistyö käytännön tasolla helpottaa myös sosiaalihuoltolain 27 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa keskeytetyistä tai muusta syystä toteutumatta jääneistä sovituista tapaamisista.</p> <p>Lapessa pilotoitavan Eron ensiapupisteen toivotaan vastaavan asiakkaiden tiedontarpeeseen vaihtoehtoisista tapaamisjärjestelyissä erilaisissa kriisitilanteissa.</p>
<i>Palvelujen yhdyspinnat ja yhteistyö muiden palveluiden kanssa</i>	<p>Ks. kohta sidosryhmät ja kumppanuudet.</p> <p>Lastenvalvojen sopimuspalvelut on palvelun tärkein yhteistyöpinta ja näiden toimintojen tulisi sijaita mahdollisuuksien mukaan samassa toimipisteessä tai olla muutoin kiinteässä yhteistyössä keskenään. Tärkeä yhteistyöpinta on myös olosuhdeselvitystyöskentely; palvelujen käyttö perustuu usein tuomioistuimen antamaan väliaikais määräykseen, jonka toteutumista tapaamispaikka havainnoi ja</p>

sekä miten palvelujen integraatio toteutetaan

raportoi olosuhdeselvitystyöskentelyn tueksi. Toimiva yhteistyö myös tuomioistuinten kanssa on käytännön toiminnan kannalta välttämätöntä, jotta päätökset pystytään toteuttamaan lapsen edun mukaisesti. Muista toimijoista eniten synergioita palvelulla on muiden sosiaalihuollon toimijoiden kanssa. Työn tavoitteellisuuden tehostamiseksi monitoimijaista työskentelyä tulisi lisätä.

Palvelun laatu

Ks. päälomake

Toiminnalliset ja taloudelliset mittarit

Kunnissa kerätään tapaamispaikkatoiminnan suoritteista seuraavia tietoja:

- palvelupäätösten lukumäärä
- tapaamispaikan asiakaskäyntien lukumäärä (eri tavoin eriteltynä)
- toteutuneet ja peruuntuneet tapaamiset ja vaihdot yhteensä
- toteutuneet ja peruuntuneet valvotut tapaamiset/tuetut tapaamiset/valvotut vaihdot eriteltynä
- tapaamispaikkaa käyttävien perheiden lukumäärä
- tapaamispaikkaa käyttävien lasten lukumäärä
- palvelun peruste eriteltynä tuomioistuimen päätös/sosiaalitoimen vahvistama sopimus

*Osallisuus ja vaikuttaminen
Kielelliset oikeudet*

Ks. päälomake

Ks. päälomake

Muutoksen mahdollisuudet ja muutokset asiakasnäkökulmasta

Kuntien tapaamispaikkapalveluissa on tällä hetkellä käytössä eri tietojärjestelmiä. Palvelun tasalaatuisuus ja se, että maakunnan asukkaat voisivat asioida missä tahansa toimipisteessä, edellyttää työryhmän näkemyksen mukaan tietojärjestelmien yhtenäistämistä.

Työryhmän näkemyksen mukaan palveluja on hyvä tuottaa sekä maakunnan omana toimintana että ostopalveluna. Prosessien yhtenäisyyden ja palvelujen tasalaatuisen varmistamiseksi keskitetyssä johtamisessa tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota ostopalveluna tuotettaviin palveluihin. Prosessien tulisi olla yhtenäisiä ja ostopalvelut tulisi ottaa mukaan koulutukseen ja kehittämiseen tasavertaisena kumppanina maakunnallisten toimijoiden kanssa.

Muutoksen uhat

Ks. päälomake

Muut toimintaympäristön muutokset

Ks. päälomake